

Protestantse Kerkbrief



Tweemaandelijks blad van de Protestantse Kerken in en rond Brussel



Wonen overall nergens thuis

Afgiftekantoor:
Brussel de Brouckère
Erkenningsnummer: P 910493
Tweemaandelijks

Protestantse Kerk Brussel
Nieuwe Graanmarkt 8, 1000 Brussel
www.protestantsekerkbrussel.be

- Diaconie achter het aanrecht
- David over prijzen en kosten
- De les van een Joods dankgebed



Kerkdiensten Protestantse Kerk Brussel

Zondag 4 oktober, 3^{de} van de herfst

Jumelagezondag

Voorganger: Liesbet Van Gysegem

Muziek: Anna Rusakova

Collectes: Werelddiaconaat Rwanda + Kerk

Zondag 11 oktober, 4^{de} van de herfst

Kerkkriebels

Voorganger: ds. Douwe Boelens

Muziek: Raymond Auquier

Collectes: VPKB + Kerk

Zondag 18 oktober, 5^{de} van de herfst

Presentatie van het PSC

Voorganger: Helen Blow

Muziek: Anna Rusakova

Collectes: Kerk & Wereld + Kerk

Zondag 25 oktober, Hervormingszondag

Dienst van Schrift en Tafel

met de VPKB-gemeente van Vilvoorde

Voorgangers: Douwe Boelens,

Liesbet Van Gysegem, Edwin Delen

Muziek: Raymond Auquier

Collectes: Faculteit + Diaconie

Zondag 1 november, 7^{de} van de herfst

Voorganger: Mieke Felix

Muziek: Anna Rusakova

Collectes: VPKB + Kerk

Zondag 8 november, 8^{ste} van de herfst

Medewerking van het Sint-Ceciliakoor uit Linkebeek

Voorganger: ds. Douwe Boelens

Muziek: Raymond Auquier

Collectes: Kerk & Wereld + Kerk

Zondag 15 november, 9^{de} van de herfst

Voorganger: Francis Van de Walle

Muziek: Anna Rusakova

Collectes: PSC + Kerk

Zondag 22 november, Laatste zondag van het kerkelijk jaar, gedachtenisdienst

Voorganger: ds. Douwe Boelens

Muziek: Raymond Auquier

Collectes: Protestantse Faculteit + Kerk

Zondag 29 november, 1^{ste} van Advent

(Ook dienst in Kapel Zavelenborre)

Voorganger: Gertjan Bikker

Muziek: Anne Theo Seinen

Collectes: Protestantse Solidariteit + Kerk

Colofon

De **Protestantse Kerkbrief** is het blad van de Protestantse Kerken in en rond Brussel; het verschijnt zesmaal per jaar.

E-mailadres: kerkbief@gmail.com

Verantwoordelijke uitgever: ds. Douwe Boelens

De redactie behoudt zich het recht voor om een ingezonden artikel in te korten, redactioneel te bewerken of niet te publiceren.

Zij is niet verantwoordelijk voor de inhoud van de artikelen en slechts ten dele voor de stijl.

Reacties zijn altijd welkom!

Uiterste inleverdatum voor de kopij Kerkbrief december 2026 en januari 2027:

maandag 16 november 2026



“Mensen, veel geluk!”

Wonen overal nergens thuis

In het lied van Huub Oosterhuis, ‘Wonen overal’, wordt, zoals in alle liederen van Oosterhuis, gespeeld met woorden. Met ‘wonen’ en ‘thuis zijn’, met ‘aarde en hemel’, ‘moeders huis’, ‘vaders huis’, ‘sterren en maan’. Met een beetje fantasie kun je in de drie verzen van het lied de levensloop van een mens herkennen.

In het eerste vers lijkt het om een klein kind te gaan: een kind dat nog nergens thuis is, behalve in het huis van zijn moeder. Daar horen vallende sterren en de schim van de maan bij: alles waarmee een kind kennismakt en wat vragen en gedachten bij dat kind oproept. Dat kind mag opstaan en zijn leven beginnen. En natuurlijk wensen we dat kind toe dat het een goed leven zal zijn in warmte en geborgenheid, een leven waarin de grote vragen een antwoord zullen vinden; we wensen hem of haar veel geluk.

Ook mensen die hun land of hun vertrouwde omgeving hebben moeten verlaten, zullen waarschijnlijk iets van dit vers herkennen. Ze zijn ook nog niet thuis in hun nieuwe omgeving. Ze zijn misschien nog ‘nergens thuis’.

Geluk hebben ze als ze mensen ontmoeten die hen vriendelijk en behulpzaam ontvangen, die mede een ‘thuis’ aan hen willen bieden. Die mensen zouden wijzelf kunnen zijn – en daar zijn we ons natuurlijk van bewust als we hun veel geluk toewensen.

In het tweede vers lijkt het over mensen te gaan die op een volwassen leeftijd zijn gekomen. Zij zijn gelukkig als ze ergens “even thuis” kunnen zijn: als ze mensen en omstandigheden om zich heen vinden,

waar ze uitgedaagd worden om hun leven vorm te geven.

Ook zij zijn nog onderweg, te midden van alle uitdagingen als ‘loven en bieden’, ‘wagen en winnen en verder gaan’. Ook hun wensen we in dit lied alle goeds toe: alles wat ze nodig hebben om een goed leven te leiden. “Mensen, veel geluk!”

Het derde vers lijkt ons naar nog weer een volgende levensfase te brengen.

De gedachte komt op dat die persoon nooit helemaal thuis zal zijn, maar wel “bijna thuis”. En werd de aarde in het eerste vers nog “*mijn aarde, mijn moeders huis*” genoemd, dan wordt de aarde in deze fase “*mijn hemel, mijn vaders huis*.” In de uitdrukking ‘mijn vaders huis’ kunnen we heel behoedzaam de naam van God herkennen.

De sterren die in het eerste vers nog naar ons toe vielen als raadsels uit een onbekende hemel, stijgen in het derde vers, als gingen ze ons voor. De ‘schim van de maan’ is een ‘lach van de maan’ geworden. Die mensen hebben een stem verstaan! Laat het onze stem zijn, maar laat het ook Gods stem zijn die hen trouw begeleidt op hun wegen en die aan het einde van hun levensreis op hen wacht.

In het christelijk geloof is het niet vreemd om over mensen te denken als reizigers, als pelgrims, als ‘vreemdelingen op aarde’. Op deze aarde zullen we nooit helemaal thuis zijn – omdat we een besef hebben van een ander thuis. Onderweg naar dat andere thuis wensen we elkaar een behouden vaart: “Mensen, veel geluk!”

ds. Douwe Boelens

Gemeentenieuws

In memoriam: Ed van Biezen

Onlangs, op 21 september, is overleden in Kortenberg: **Ewoud Nicolaas ('Ed') van Biezen**. Ed van Biezen was geboren op 1 augustus 1938 in 's Gravenhage; hij werd 88 jaar.

De ouderen onder ons herinneren zich Ed van Biezen uit de tijd dat hij, zijn vrouw Ineke en hun twee dochters Marit en Nicole trouwe kerkgangers waren. Dat is intussen wat langer geleden. Zijn vrouw, Ineke Vreugdenhil, overleed in januari 2012.

Ook zullen sommigen zich hem nog herinneren van de twee periodes waarin hij voorzitter van de Nederlandse Vereniging was.

Zijn gezin kende hem als een gelovig mens. Dat bleek o.a. uit het feit dat hij een trouwe kijker van het televisieprogramma *'Nederland zingt'* was. Bij het zoeken naar liederen, kwamen we al snel op het lied *"The Lord is my Shepherd"* op de melodie die we in de kerk tegenwoordig als Psalm 23c kennen. De dochters Marit en Nicole kenden dit als de lievelingspsalm van hun vader. Zoals veel Bijbelpassages, heeft ook deze Psalm een besef van 'op reis, onderweg zijn'.



We mogen vermoeden dat dat besef niet vreemd is geweest aan de overledene. In zijn loopbaan heeft hij vele malen zijn bekende omgeving verlaten om elders een nieuw bestaan op te bouwen. Moge hij rusten in de vrede waarover deze Psalm spreekt!

Langs deze weg wil ik graag een woord van dank spreken aan Jacqueline Bastiaens die hem bezocht om hem geestelijke bijstand te verlenen. Het is hartverwarmend dat die bijstand nog gegeven werd, terwijl hij uit het zicht was van de kerkgemeenschap. Dank aan allen die zulke pastorale zorg verlenen!

ds. Douwe Boelens

In memoriam: Karine Smit

Op 2 oktober is overleden: **Karine Laura Smit**.

Karine was geboren op 9 september 1970. Ze was de dochter van Bart (†) en Joyce Smit, de echtgenote van Rein Eilers, de zuster van Martine en Floor. Ze is op 56-jarige leeftijd "na een zware, ongelijke strijd" overleden. Ze was "bescheiden, nooit overheersend. Onmisbaar in alles."

Joyce en haar dochters wonen al sinds lange tijd in Nederland, maar weten zich verbonden met België en met onze kerk. De uitvaart heeft op donderdag 8 oktober in kleine kring plaatsgevonden in IJmuiden. De familie denkt na over een herdenkingsbijeenkomst voor haar Belgische vriend(inn)en.



Van de Diaconie

Minder opvangplaatsen in Brussel

In Brussel zijn er opvangplaatsen voor mensen die in ons land asiel aanvragen. Door een beslissing van de federale overheid worden 1.000 van de 2.000 tijdelijke opvangplaatsen geschrapt.

De plaatsen zijn in de eerste plaats bedoeld voor asielzoekers. De gevolgen kunnen echter ook zichtbaar worden in de daklozenopvang. Wanneer mensen geen opvangplaats meer krijgen en nergens anders terecht kunnen, kunnen zij op straat belanden en dakloos worden. Ook gezinnen met kinderen kunnen hierdoor zonder onderdak komen te staan.

Hulporganisaties maken zich daarom grote zorgen. Zij vrezen dat de druk op de Brusselse noodopvang verder zal toenemen en dat kwetsbare mensen letterlijk geen plek meer hebben om te slapen.

Als kerk willen we aandacht blijven hebben voor de opvang van mensen die geen thuis hebben. Daarom is het goed om alert te blijven voor mogelijke vragen vanuit het middenveld als gevolg van deze overheidsbeslissing. Het is mogelijk dat in de toekomst steeds meer organisaties ondersteuning nodig hebben om hun werking te kunnen blijven voortzetten.

Wie op de hoogte wil blijven van de ontwikkelingen rond opvang en dakloosheid in Brussel, kan de berichtgeving van BRUZZ en de informatie vanuit hulporganisaties zoals Samusocial volgen. Ook vanuit de diaconie blijven wij alert voor concrete vragen vanuit het middenveld en zullen we hierover informeren wanneer dat relevant is.

Liesbet Van Gysegem



Vrijwilligerswerk in de Community Kitchen

Op zaterdag 26 september staken we samen de handen uit de mouwen in de Brusselse **Community Kitchen**. Community Kitchen is een vrijwilligersorganisatie die voedzame maaltijden bereidt voor mensen in kwetsbare situaties. Vrijwilligers helpen met koken en portioneren, waarna de maaltijden via partnerorganisaties worden verdeeld. (<https://communitykitchen.be/>)

We hielpen met het verdelen van een heerlijke kruidige rijstschotel met groenten voor mensen die een beroep doen op de hulp van het Rode Kruis. We hebben met veel plezier meegeholpen.

Kon je er niet bij zijn? Met de *ServeNow*-app van **Serve the City** kan je je eenvoudig registreren en inschrijven: <https://www.servenow.app/>
Bedankt aan alle vrijwilligers!

Liesbet Van Gysegem



Als een econoom de Bijbel leest



Onder dit thema schrijft Rob van Drimmelen
een korte serie artikeltjes voor de Kerkbrief van de PKB

Prijzen en kosten – het voortschrijdend inzicht van de consument David

Lees 2 Samuel 23:13-17

Als we een Bijbelverhaal een anekdote zouden mogen noemen, zou deze perikoop over een wispelturige David als zodanig gekwalificeerd kunnen worden. Alhoewel? Schuilt er misschien toch een belangrijke boodschap in dit verhaal? Een boodschap die ook voor ons vandaag van betekenis kan zijn?

Het verhaal gaat over David die zich tijdens een oorlog met de Filistijnen ophield in een spelonk. Daar werd David “door een verlangen bevangen” (*Naardense Bijbel*). Hij had dorst en verzuchtte: “Wie geeft mij wat te drinken uit de waterput in de poort van Bethlehem?” David kende die put goed omdat hij uit Bethlehem kwam. Drie vrijwilligers boden zich aan om door de vijandelijke linies heen te breken en het water te halen uit Davids favoriete put. Het is niet onwaarschijnlijk dat deze drie met hun aanbod een wit voetje wilden halen bij hun legeraanvoerder.

Een econoom die dit verhaal leest, zou het gedrag van David kunnen duiden als dat van een consument die door “verlangen wordt bevangen”. David voelde de behoefte aan een economisch goed en wilde die behoefte bevredigd zien. Daar hing wel een prijskaartje aan: drie van zijn mannen zouden hun leven moeten riskeren om dat economisch goed, dat water, te bemachtigen. Voor David was de hoogte van die prijs echter te overzien; het ging maar om drie van zijn vele manschappen.

De ‘drie helden’ slaagden erin het water uit Bethlehem voor David te bemachtigen, maar, zo gaat het verhaal verder, toen ze hem dat aanboden, wilde David er opeens niet van drinken. Hij goot het water uit voor de HEER en zei: “*De HEER verhoede dat ik hiervan drink. Dat zou zijn alsof ik het bloed dronk van de mannen die hun leven hebben gewaagd om het te halen!*”

David kwam tot inzicht en toonde berouw. Terwijl de *prijs* van het economisch goed dat hij wilde verkrijgen vanuit zijn persoonlijk oogpunt gezien weliswaar relatief laag was, waren de *kosten* voor het product (voor anderen) enorm hoog. Drie mensen hadden hun leven moeten riskeren om het product te leveren. David had slechts op de *prijs* van het product gelet en had de *kosten* niet in ogenschouw genomen.

‘Verborgene kosten’

In ‘mijn tijd’, behoorde het vak prijstheorie tot de opleiding voor economie. In dat vak werd met vele ingewikkelde modellen gewerkt om (theoretisch!) te bepalen hoe prijzen tot stand komen. Echter, ook toen al was duidelijk dat er vele ‘verborgen’ en ‘externe’ kosten kunnen bestaan die bij het vormen van prijzen niet in de beschouwing worden betrokken. Zo kunnen bedrijven vervuilende producten maken zonder dat de kosten voor het opruimen van die vervuiling in de prijs ervan worden opgenomen; private winsten en door de maatschappij te betalen kosten.

Een schrijnend ander voorbeeld is de kledingindustrie in Zuidoost Azië, waar arbeids- en mensenrechten vaak dode letters blijven en waar vrouwen en kinderen tegen een hongerloon en in erbarmelijke omstandigheden moeten werken. Hier in België betaalt de consument een lage prijs voor die kleding maar daar, in bijvoorbeeld Bangladesh, zijn de sociale kosten voor de producenten – de vrouwen en de kinderen – hoog.

Te vaak weerspiegelen de prijzen die consumenten voor economische goederen betalen niet de ('verborgen' en 'externe') maatschappelijke en ecologische kosten van de productie daarvan.

Voor het aangezicht van de HEER

David kwam tot het voortschrijdend inzicht dat hij alleen maar rekening had gehouden met de prijs die hij zélf moest betalen en niet met de kosten die anderen moesten maken. David besepte dat het drinken van het water uit de bron van Bethlehem zou zijn als het drinken van het bloed van de mannen die hun leven hadden gewaagd.

Dat doet de vraag rijzen in hoeverre consumenten vandaag 'het bloed drinken' van mensen die (elders in de wereld) goederen produceren. En in hoeverre drinken huidige generaties het bloed van toekomstige generaties als wij met onze consumptiepatronen hun mogelijkheden verregaand hypothekeren? In hoeverre is de wereld 'bevangen van verlangen' naar meer AI, terwijl de toekomstige maatschappelijke, politieke en economische kosten van sommige toepassingen daarvan wel eens erg hoog zouden kunnen zijn?

David legde voor zijn gedrag rekenschap af voor het aangezicht van de HEER. Hij besepte dat een puur 'economistische' en minimalistische benadering van prijzen en kosten ingaat tegen de wil van God. Hij giet zo'n benadering, als het ware, uit voor het aangezicht van HEER.

Dit roept de vraag op wat er in de consumptiemaatschappij van vandaag uitgegoten zou moeten worden voor het aangezicht van de HEER.

Het verhaal over het voortschrijdend inzicht van de consument David is relevant voor ons vandaag en is zeker meer dan een anekdote!

Oecumene



Week van Gebed voor de Eenheid van de Christenen

In de derde week van januari 2027 vindt de *Week van Gebed voor Eenheid van Christenen* plaats. Met het thema '**Wees niet bang**' (Lucas 12 vers 32) worden christenen uitgenodigd om in een tijd van onzekerheid samen te vertrouwen op God en te bidden voor eenheid.

De *Week van gebed voor eenheid* is een jaarlijks terugkerend initiatief waarbij miljoenen christenen wereldwijd samen bidden. Het materiaal voor 2027 is ontwikkeld door christenen uit verschillende kerken in Ierland.

De Ierse kerk behoort tot de oudste kerken van Europa en kent een rijke geschiedenis. Tegelijk kent de kerk ook een geschiedenis van verdeeldheid door de strijd tussen protestanten en rooms-katholieken. Daarnaast heeft seksueel misbruik diepe sporen nagelaten.

Daarom is verzoening daar nog altijd een grote uitdaging.



Groener geloven



Onder deze titel willen we in de Kerkbrief regelmatig iets doorgeven dat verband houdt met de zorg voor de Schepping: klimaat, biodiversiteit en duurzaamheid.

Kijken... je verwonderen

Kijken... je verwonderen

De Scheppingsperiode 2026 (1 september tot 4 oktober) is afgelopen. In de vorige Kerkbrief vroeg ik aandacht voor de campagne van **Ecokerk**, die ons bepaalt bij het 'kijken'... je verwonderen... de schoonheid van de schepping zien.

Ecokerk nodigt gemeenten en parochies uit om de verwondering te herontdekken om van daaruit vervolgens in actie te komen. Ook na 4 oktober! Ik hoop dat we in de vakantietijd volop de tijd hebben genomen om rond ons te kijken, in verwondering en met een gevoel van dankbaarheid ook.

Deze Ecokerk- campagne werd al in de maanden mei en juni voorbereid. Tussen toen en nu is er wel wat gebeurd! Een verzengend vuur verteerde op een ongekende manier bossen in Frankrijk en Spanje en dichtbij huis... de *Hoge Venen* in België. Een voor velen geliefde plek. Drieduizend hectare ging in as op. Dor, doods en leeg is het er nu. Verschroeide aarde.

Ik was met een vriendin op vakantie in de Ardennen bij Malmédy, vlakbij de Hoge Venen. We zouden gaan wandelen in dit magnifieke gebied met haar machtige uitzichten en haar wilde natuur. Niet dus.

Kijken... zien aankomen

"Dat dit kon gebeuren wisten we", schrijft **David van Reybrouck**, 'Denker der Nederlanden', in een roerend artikel in **De Standaard** (17 augustus 2026).

"We waren gewaarschuwd, decennia lang... Het komt nu tot bij ons, in onze eigen gewesten.



In 2021 was er de grootste natuurramp met de waterbom die alles meesleurde in de Vesdervallei en nu de grootste bosbrand in ruim een eeuw. Wetenschappers zijn het erover eens: de toename en de omvang van deze gebeurtenissen zijn een rechtstreeks gevolg van de klimaatverandering. Dat is niet een verre dreiging, maar een concrete realiteit, die ons land nu hard en rechtstreeks treft."

De Hoge Venen met een ecosysteem dat duizenden jaren nodig had om zich te ontwikkelen, is in enkele dagen in rook opgegaan.

Ik las over intens verdriet om dit verlies van unieke natuur, over grote solidariteit tussen burgers en landen. Steun van overal! Ik las over verdriet maar ook over woede. Over het uitblijven van actie en de pijnlijke stilte van politici.

David van Reybrouck: *"Dit is de zomer van de waarheid. De speeltijd is voorbij".*

Hij richt zich vooral tot overheden. Maar wij in onze kerken, huizen, dorpen en steden, kijken toch niet machteloos toe?



Ecokerk doet nog eens de oproep: “Dit is geen tijd voor berusting of wanhoop”. Elke tijd is een tijd voor de schepping. Een creatieve tijd. Uit actie wordt hoop geboren. Zij roept op om te werken aan de zeven doelen (zeven **Laudato si’-doelen**, die in 2020 door de paus gelanceerd werden)¹:

- Zorg voor milieu en klimaat
- Zorg voor armen, de eerste slachtoffers van winstbejag en klimaatverandering
- Duurzame keuzes maken, minder afval creëren
- Soberheid en matigheid
- Ecologische opvoeding en bewustwording
- Ecospiritualiteit: herstellen van de relatie met onszelf, de ander, de aarde en de Ander (God)

De handen in elkaar slaan, over grenzen heen samenwerken

Kijken...anders kijken

Uit de preek voor de VPKB Scheppings-zondag citeer ik: *“Jezus zegt: we hebben jullie nodig, allemaal! Doe mee, wees bereid anders te kijken: jullie zijn het zout van de aarde, jullie zijn het licht voor de wereld! Doe niet mee met de waanzin van deze wereld. De wereld waarin we niet meer deel uitmaken van de schepping, niet meer zien dat we schepsel met de schepselen zijn.*

Deze wereld, waarin we denken dat we onze medeschepselen kunnen uitbuiten en gebruiken voor eigen gewin... We hebben er een potje van gemaakt”. Kyrie-eleïson... Heer, ontferm U. (Naar de Bergrede; Matteüs 6:19vv...)

Greet Heslinga

¹Op de website van Ecokerk staan concrete tips om met de zeven doelen aan de slag te gaan. Info: netrv.be/campagnetekst-2026

“Ik weiger om pessimistisch of fatalistisch te worden. De toekomst van mijn kleinzoon staat niet vast: die hangt af van de keuzes die we vandaag maken.”

(Jean-Pascal van Ypersele, hoogleraar klimatologie en vice-voorzitter van het VN klimaatpanel IPCC en één van de sprekers op de VPKB-Klimaatsynode in 2022)

Uitnodiging

Dinsdag 27 oktober 2026 om 20 uur

De Rank Overijse - Maleizen

Hoeilaartsesteenweg 56

HERMAN VAN ROMPUY



© Michael Herodysky - Wikimedia Commons

**Geen wereld van waarden
zonder een Europa van waarden**
Hopen op hoop

Organisatie: Davidsfonds Overijse - Oecumenisch Forum



Inkom: 10 euro

Kansentarief: 2 euro

Als alles in ons lichaam gewoon zijn werk doet

Wat een Joods dankgebed ons leren kan

Beste lezer,

We danken God wanneer iemand geneest. Wanneer een operatie goed is verlopen, een behandeling aanslaat of een gevreesde uitslag uiteindelijk meevalt.

Op zulke momenten voelen we hoe kostbaar gezondheid is en vinden we soms woorden die lange tijd diep in ons verborgen bleven.

Maar hoe vaak danken we God op een dag die gewoon verloopt? Ons hart klopt zonder dat we erbij stilstaan, onze longen vullen zich en ons lichaam doet op een heel gewone ochtend wat het moet doen. Ik merk hoe gemakkelijk ik daaraan voorbijga. Zolang alles werkt, lijkt het vanzelfsprekend. Pas wanneer het lichaam hapert, merken we hoeveel verborgen werk het iedere dag voor ons verricht. Eén kleine verstoring kan plots heel ons leven beheersen. Wat gisteren nauwelijks onze aandacht kreeg, wordt vandaag het middelpunt van onze bezorgdheid.

Een joodse zegenspreuk voor het gewone

In de joodse traditie bestaat een oude zegenspreuk die juist bij dat gewone functioneren stilstaat. Ze heet *Asher Yatzar*, letterlijk *“Die heeft gevormd”*.

De woorden komen uit het begin van de zegenspreuk: *“die de mens in wijsheid heeft gevormd”*. Joden die leven volgens de **halacha**, de joodse geloofs- en leefregels, spreken haar uit nadat zij naar het toilet zijn geweest en hun handen hebben gereinigd.

Dat klinkt voor ons misschien wat ongewoon. Een dankzegging na een toiletbezoek past niet onmiddellijk bij wat wij als een geestelijk moment beschouwen.

Toch schuilt juist daarin iets wat mij raakt. De zegenspreuk wacht geen indrukwekkend wonder af. Ze vestigt onze aandacht op wat zich iedere dag stil en verborgen in ons voltrekt.

Een gangbare vertaling van deze zegenspreuk luidt: *“Gezegend bent U, Eeuwige, onze God, Koning van de wereld, die de mens in wijsheid heeft gevormd en in hem vele openingen en vele holtes heeft geschapen. Voor de troon van Uw heerlijkheid is het openbaar en bekend dat, wanneer één ervan gesloten raakt of één ervan geopend wordt, het onmogelijk is ook maar korte tijd te blijven bestaan. Gezegend bent U, Eeuwige, die alle vlees geneest en wonderbaarlijk handelt.”*

Dat wonderbaarlijke handelen krijgt hier een heel alledaagse betekenis. God bewaart het lichaam in alles wat moet openen, sluiten, ademen, verwerken en loslaten. Ons hart wacht daarbij niet op een opdracht en onze longen niet op toestemming.

We wonen in een lichaam waarvan we afhankelijk zijn, terwijl we het grootste deel van zijn werk nauwelijks opmerken. Misschien raakt deze zegenspreuk mij juist daarom: ze brengt mij terug bij alles wat mijn lichaam voor mij doet zonder dat ik erom vraag. Wat ik gewoonlijk voorbijloop, wordt even zichtbaar.

Wonderlijk en broos

De woorden van *Asher Yatzar* doen mij denken aan **Psalm 139**.

“Ik loof U om het ontzaglijke wonder van mijn bestaan, wonderbaarlijk is wat U gemaakt hebt. Ik weet het, tot in het diepst van mijn ziel.”

(Psalm 139:14, NBV21)

De Psalm bezingt **Gods wonderlijke schepingswerk** en de **kostbaarheid van ons bestaan**. Maar dat wonder van ons bestaan omvat ook een broos lichaam, dat ziekte, ouderdom, beperking en pijn kent. Juist daarin belijdt de psalm dat wij door God gekend en gedragen worden. De joodse zegenspreuk belooft daarbij geen gezondheid als beloning voor voldoende dankbaarheid. Ze weet hoe weinig er nodig is om het lichamelijke evenwicht te verstoren. Dankbaarheid en kwetsbaarheid horen hier bij elkaar.

Misschien raakt deze joodse zegenspreuk hier aan een vraag die ook ons als christenen aangaat: wat betekent het dat wij **met heel ons bestaan** aan God toebehoren? Soms hebben we daarbij gemakkelijker over de ziel gesproken dan over het lichaam.

Maar de Bijbel laat die twee niet uit elkaar vallen. God boetseert de mens uit stof en blaast hem de levensadem in. Jezus raakt zieken aan, geeft hongerige mensen te eten en staat lichamen op uit het graf. Paulus schrijft dat ons lichaam een tempel van de Heilige Geest is.

Dan krijgen bekende woorden plots opnieuw gewicht. De Heidelbergse Catechismus vraagt wat onze enige troost is en antwoordt: *“Dat ik met lichaam en ziel, zowel in leven als in sterven, niet mijzelf toebehoor, maar mijn getrouwe Zaligmaker Jezus Christus.”*

Met lichaam én ziel. Onze gedachten, overtuigingen en gebeden behoren aan God toe — en ook ons lichaam, met zijn kracht, zijn ongemakken en alles waarover we liever zwijgen. Die twee woorden lees ik na de kennismaking met *Asher Yatzar* minder vluchtig. Mijn lichaam behoort Christus toe wanneer het sterk is en wanneer het mij in de steek laat. Wanneer ik ermee werk, rust, eet, slaap, pijn draag — en ook wanneer het gewoon zijn dagelijkse, verborgen werk verricht.

Wanneer het lichaam ons begrenst

Maar wat als dat lichaam iedere dag pijn doet, moe is of mij steeds meer begrenst? Dan kan verwondering goedkoop klinken en dankbaarheid als een nieuwe opdracht gaan wegen. De Psalmen kiezen een eerlijker weg. Ze spreken over pijnlijke botten, verzwakkende ogen en een hart dat ineenkrimpt.

Zo ontstaat ruimte om met verdriet en uitputting voor God te verschijnen, met alles wat het lichaam nog draagt en met alles wat het niet meer dragen kan.

Wij luisteren naar *Asher Yatzar* zonder haar los te maken van de joodse geloofstraditie waarin ze thuishoort. Haar woorden openen wel onze ogen voor iets wat we gemakkelijk voorbijlopen: Gods zorg in het gewone werk van ons lichaam.

Een hartslag. Een ademtocht. Wakker worden en, soms moeizaam, een nieuwe dag binnengaan. Ook daarin mogen we de hand herkennen van de God die alle vlees geneest en wonderbaarlijk handelt.

Misschien verandert dat onze blik. Geen krampachtig zoeken naar iets waarvoor we dankbaar móéten zijn, maar een zachtere aandacht voor wat er al is. Voor het stille werk dat in ons doorgaat. Voor een lichaam dat in zijn broosheid door God gekend en geliefd is.

Wat gewoon lijkt, draagt meer verwondering dan wij vermoeden. En misschien ligt juist daarin onze troost: dat wij ook in onze lichamelijke broosheid van Christus zijn.

Patrick Meulepas

P.S. Voor vandaag kan één ademtocht volstaan om stil te zeggen: *“Dank U dat ik met lichaam en ziel van U mag zijn.”*

Bronnen: Babylonische Talmoed, *Berakhot* 60b; *Shulchan Arukh, Orach Chayim* 6–7; Heidelbergse Catechismus, 2009, zondag 1, vraag en antwoord 1; Psalm 139:14, NBV21; Hebreeuwse tekst en gangbare vertaling.

De Paradox van de Lege Kerk in de Seculiere Samenleving

De moderne westerse samenleving prijst zichzelf graag om haar tolerantie, diversiteit en neutraliteit. Achter die fraaie begrippen gaat volgens critici echter een fundamentele tegenstelling schuil: terwijl religieuze diversiteit wordt gevierd, wordt het historische christelijke fundament van de samenleving systematisch afgebouwd.

De lege kerken van vandaag zijn dan ook geen toevallig verschijnsel, maar het resultaat van een langdurig politiek en cultureel project. Vanuit die invalshoek onderzoekt dit artikel de paradox van het secularisme en de gevolgen daarvan voor de maatschappelijke samenhang.

Onlangs kreeg ik van een ambtenaar van de gemeente Amsterdam een fel betoog onder ogen onder de kop *“De islam gaat niet samen met onze westerse normen en waarden.”*

Wat mijn aandacht trok, waren zijn vele vragen: *“Wat zijn die westerse normen en waarden eigenlijk?”* Zijn het de waarden van eeuwenlange kolonisatie, slavenhandel, het plunderen en uitmoorden van hele volkeren, om vervolgens een excuus aan te bieden en een jaarlijkse parade te organiseren zodat we ons geweten kunnen sussen? Of zijn het die waarden waarbij vrouwen tot 1922 geen stemrecht hadden en tot 1956 wettelijk onbekwaam werden verklaard, maar waarin we tegenwoordig graag kritiek uiten op traditionele gezinnen en vrouwen daarin bestempelen als ‘onderdrukt’ en ‘middeleeuws’?”

Op beïnvloedbare leeftijd stelde ik in dezelfde stad ook de vraag: wat zijn die westerse normen en waarden, maar tussen Amsterdam en New York heb ik inmiddels de antwoorden aan den lijve kunnen ervaren, en hoeft dus geen vragen meer te stellen. Punt is: wat nu met het inzicht dat de andere kant van het verhaal zoals hierboven geschetst ook aandacht moet krijgen?

De klap op de vuurpijl in zijn betoog tegen de anti-moslimsentimenten ofwel *‘Islamofobie’* was echter dit citaat: *“Hoe we het begrip ‘seculier’ zo trots gebruiken, maar in de praktijk streven naar een soort totalitair atheïsme waarin alles wat afwijkt ooit betekende dat alle religies gelijk behan-*

deld en beschermd zouden worden?”

Hij eindigde zijn betoog met: *“Tegenwoordig ben ik eigenlijk trots als ik hoor dat de islam niet zou samengaan met westerse normen en waarden.”*

Deze ambtenaar, die door de seculiere politieke elite in het hokje van *‘niet-westerse allochtoon’* is geplaatst, kreeg naar aanleiding van zijn pleidooi bijval van *‘autochtone’* Nederlanders die het zelf ook niet zo nauw nemen met de *‘westerse normen en waarden’*.

Wat bij mij echter de meeste vragen oproep, was de uitspraak dat het secularisme ooit zou hebben betekend dat alle religies gelijk behandeld en beschermd zouden worden. De gedachte dat het secularisme als warme deken was bedoeld om elke religie of geloofsovertuiging te beschermen, is op basis van de historische feiten een absolute misvatting, een fabel. Het werd geboren als een politiek breekijszer om de maatschappelijke en institutionele invloed van de kerk in het Westen hardhandig in te perken, zoals **Frédéric Bastiat** het in 1850 in zijn pamflet *‘La Loi’* schreef.

Dat radicaal secularisme dat veel invloed heeft gehad op de maatschappelijke ontwikkelingen in het Westen, was geen project van harmonie, maar een regelrechte strijd tegen het christelijk geloof en een bewuste poging om kerkelijke fundamenteën uit het publieke domein te halen en alle macht in handen van de seculiere heilstaat te zetten.

Na de Eerste Wereldoorlog kreeg dit anti-christelijke ideaal met de wet een veel breder maatschappelijk draagvlak in Europa.

“La loi pervertie! La loi — et à sa suite toutes les forces collectives de la nation, — la Loi, dis-je, non seulement détournée de son but, mais appliquée à poursuivre un but directement contraire! La Loi devenue l’instrument de toutes les cupidités, au lieu d’en être le frein! La Loi accomplissant elle-même l’iniquité qu’elle avait pour mission de punir!” - Frédéric Bastiat.

Hier wreekt zich de stuitende hypocrisie van de moderne verlichte tijd. Men praat vurig over inclusiviteit en diversiteit, maar predikt tegelijkertijd het afbreken van de ‘witte religie’ en ‘witte dominantie’.

De ambtenaar die het islamitische geloof belijdt, werd de hemel in geprezen omdat hij goed de gedachten van sommige autochtonen wist te verwoorden.

Zijn gedachtegang, beïnvloed door het secularisme, is een perfect wapen in de strijd om de christelijke fundamenteën van de samenleving verder de grond in te boren, zoals dat al langer dan een eeuw geruisloos bezig is geweest. Hierbij is de dynamiek van ‘minderheidsgroepen’ niet te onderschatten.

Wat in de 17^{de} eeuw door **Hugo Grotius** was bedoeld als bescherming van ‘religieuze minderheden’, is nu het strijdmiddel geworden voor de interne oorlog tegen de bestaande cultuur van de ‘meerderheidsgroep’, die koste wat kost kapot moet.

Met mijn Surinaamse derde-wereldogen zie ik deze dubbelzinnigheid heel goed. Maar omdat ik als ‘individu’ niet tot een door de seculiere heilstaat beschermde ‘minderheidsgroep’ behoor, mag ik zo’n kritische blik natuurlijk niet uiten, op straffe van de beschuldiging van ‘haatspraak’ en ‘-ismes’.

De belangrijkste fundamentele systeemfout in dit westerse denken zit in de transformatie van het begrip secularisme. Het gaat niet om neutraliteit, zoals men het doet voorkomen, maar om pure macht en controle, inclusief het denken.

In de moderne seculiere heilstaat, die bij de Franse Revolutie begint, heerst een heilige borstklopperij dat de staat zonder God veel beter is dan de staat die het geloof in God als fundament heeft.

‘Westerse normen en waarden’ en ‘secularisme’ zijn de morele schilden waarmee men zwaait. Maar klopt die stelling wel met de dagelijkse realiteit?

Dit alles past in een grotere, geopolitieke blauwdruk van ‘divide et impera’ en identiteitspolitiek.

Aan de overkant van de oceaan, waar ik kennis heb gemaakt met de geschiedenis van Europa en mijn ogen en oren goed de kost heb gegeven, kreeg ik gaandeweg als een donderslag bij heldere hemel de andere kant van het verhaal in de schoot geworpen. In de V.S. werd ik mij goed bewust dat ras en de geschiedenis van de trans-Atlantische slavernij gebruikt werden om mensen tegen elkaar op te zetten.

Nu zien we in Europa en de rest van het Westen exact hetzelfde fenomeen: hier wordt de islam ingezet in naam van de zogeheten multiculturele samenleving wat vervolgens zorgt voor de roep... *“De islam gaat niet samen met onze westerse normen en waarden.”*

Men pretendeert diversiteit te vieren, maar eist in de praktijk een extreem ideologisch geladen eenvormigheid.

Wie de nieuwste seculiere dogma’s in vraag stelt, wordt direct buiten de beschaafde orde geplaatst of voor de rechtbank gedaagd. Het denken in ‘minderheidsgroepen’ is een wapen om de organische sociale cohesie in de samenleving te ondermijnen en deze ondermijning vooral met de wet te rechtvaardigen, al lijkt het goed bedoeld.

Het leeglopen van de kerk was helemaal geen natuurlijk proces, maar het directe resultaat van het politiek extremisme en radicalisme van de wat ik noem de anti-christelijke brigade die tegelijkertijd ook beschermengel van religieuze minderheden is.

De tweestrijd van het secularisme: het christendom krijgt met alle mogelijke middelen klappen en is ook onderworpen

aan het principe 'scheiding tussen kerk en staat', terwijl de seculiere heilstaat zichzelf ziet als de protector van minderheidsreligies en eenzijdig bepaalt wie wel wat mag en wie niet. Dit is de bittere waarheid en paradox van de lege kerk in de seculiere samenleving die eendrachtig en met saamhorigheid tegenspraak verdient.

*Lisette Muntslag
Brussel 17 september 2026*

Studiedag over City Chaplaincy en afscheid van prof. dr. L.J. Parlevliet

19 november 2026: Studiedag

over de theologie van City Chaplains en stadspredikanten

Op deze studiedag staat de vraag centraal naar de theologie die nodig is om nieuwe vormen van kerk-zijn in de stedelijke samenleving te ondersteunen.

Plaats: Protestantse Kerk Brussel, Nieuwe Graanmarkt 8, 1000 Brussel

Tijd: 11.00 uur.

Voor informatie en aanmelding: fpnr@fpnr.be

Aansluitend aan deze dag

zal prof. dr. Leendert-Jan Parlevliet zijn afscheidscollege houden.



Agenda



- Zondag 11 oktober, 10.15 uur: Kerkkriebels met als thema '**Wonen overal nergens thuis**'
- Maandag 12 oktober, 14.30 uur: Bijbelkring in Wemmel
- Woensdag 14 oktober, 19.30 uur: Districtsvergadering ABL via Zoom
- Zondag 18 oktober, na de kerkdienst: Presentatie van het PSC
- Maandag 19 oktober, 20.00 uur: Taizé-gebed in de St-Martinuskerk, Overijse
- Zondag 25 oktober, na de kerkdienst: Presentatie van een Statenbijbel uit het archief
- Maandag 9 november, 14.30 uur: Bijbelkring in Wemmel
- Zaterdag 14 en zondag 15 november: Synodevergadering in Sint-Pieters-Woluwe
- Dinsdag 17 november, 19.00 uur: Kerkenraadsvergadering
- Woensdag 18 november, 20.00 uur: Taizé-gebed in de St-Jan Evangelistkerk, Tervuren
- Donderdag 19 november: Studiedag *City Chaplaincy* en afscheid van prof. dr. Parlevliet
- Zondag 22 november, 10.15 uur: Gedachtenisdienst rond de overledenen
- Maandag 23 november, 20.00 uur: Oecumenisch overleg in de Pastorie van Overijse
- Maandag 7 december, 14.30 uur: Bijbelkring in Wemmel



NBG/Bijbel Basics: “Voor altijd een koning uit de familie van David”

Voor altijd koning

God belooft David dat er altijd iemand uit zijn familie koning zal zijn. Heel lang is in Jeruzalem inderdaad iemand uit de familie van David koning. Maar uiteindelijk komt hier een einde aan. Toch blijft het volk van Israël wachten op de koning die ooit weer op de troon van David zal zitten.

De profeten vertellen over die nieuwe koning uit de familie van David, die voor recht en vrede zal zorgen en over de hele aarde zal heersen. Met Kerst vieren we dat in Betlehem Jezus wordt geboren.

Hij hoort bij de familie van David. Voor christenen over de hele wereld is Hij de koning die God beloofd heeft. Dat Jezus ook wel **‘Zoon van David’** genoemd wordt, heeft te maken met dit verhaal.



Doe één voor één deze opdrachten:

1. Er komt gras bij het schaap.
2. David krijgt een lachende mond.
3. De letter K wordt versierd.
4. De herdersstaf wordt een mooie scepter, een koninklijke staf.
5. De jas van David wordt een koninklijke jas.
6. David krijgt een kroon op zijn hoofd.



Herder en koning

David komt niet uit een koninklijke familie.

Hij was eigenlijk schaapherder. Dat lees je in het verhaal over David die tot koning gezalfd wordt in **1 Samuel 16**.

David groeit op in Betlehem. Hij is de jongste zoon van Isaï, en hij zorgt voor de schapen en de geiten.

David is niet groot of opvallend. Toch blijkt juist hij de nieuwe koning te zijn die God heeft uitgekozen.

God kijkt niet naar de buitenkant, maar naar hoe iemand van binnen is. In het eerste vers dat we hierover lezen zegt God tegen hem: *“Ik heb je weggehaald bij de schapen, omdat ik wil dat jij mijn volk leidt.”*



Contact

Protestantse Kerk Brussel

Lidkerk van de **Verenigde Protestantse Kerk in België**

Kerkenraad

ds. Douwe Boelens, 0474 - 47 32 43
Anita Bultena (moderator), 02 - 734 52 13
Anne Theo Seinen (scriba),
0495 - 71 97 49,
anne-theo.seinen@skynet.be
Peter Dekker,
peterdekker.pkb@gmail.com
Tomas de Jong, jongdetomas@gmail.com

Wijkcontactpersonen

Centrum West

Antoinette Panhuis, 02 - 230 52 22

Noord

Annemarie Haverkorn, 02 - 460 42 86

Noordoost

Jacqueline Bastiaens, 02 - 767 67 35
Lex Buddingh, 02 - 772 70 23

Zuid

Jart Voortman, 02 - 358 57 29

Oost

Lieve de Geus-Everaert, 02 - 660 53 33
Erik Berghuis, 0497 - 06 51 25

Zuidoost

Janneke Wilbrenninck-van Oldenborgh,
02 - 687 63 91
Joke Bronkhorst, 02 - 687 91 92

Kinder- en Jeugdwerk

Kinderkerk (tot 12 jaar): Julianna Boelens,
0479 - 65 23 95
Jeugdkerk (vanaf 12 jaar): Jart Voortman,
02 - 358 57 29
Jongvolwassenen: Julianna Boelens,
0479 - 65 23 95

Meldpunt voor Misbruik

in Pastorale Relaties:

meldpuntmisbruik@protestant.link

Kerkgebouw

Nieuwe Graanmarkt 8, 1000 Brussel

Website: www.protestantsekerkbrussel.be

Predikanten

regio Brussel: ds. Douwe Boelens

Telefoon: 0474 - 47 32 43

e-mail: douweboelens@pm.me

regio Wezembeek-Oppem, Tervuren en

Overijse: Liesbet Van Gysegem (proponent)

Telefoon: 0456 - 87 20 06

e-mail: mail@pastorliesbet.be

Kerkelijk bureau en koster

Mark van Wechem

02 - 512 03 67

e-mail: info@protestantsekerkbrussel.be

Het kerkelijk bureau is gesloten
op maandag en dinsdag.

Dagelijks Bestuur

Bert Kuypers (voorzitter), 056 - 20 54 39

Mark de Geus (penningmeester),
02 - 660 53 33

Commissaris gebouwen

Theo Orie, 02 - 466 54 90

Archivaris

vacant

Vrijwillige bijdragen

Ingrid De Hertogh-Vercruysse, 02 - 251 59 30

Bankrekeningnummers

(altijd op naam van Protestantse Kerk
en BIC: KREDBEBB)

Zondagse collectes

BE22 7330 6608 7847

Vrijwillige bijdragen

BE22 4331 1627 6147

Diaconie: BE42 7350 3273 4454

Kerkbrief: (€ 20 per jaar, buitenland € 30)

BE41 4331 1482 7110

Kerkkriebels: BE49 7350 0729 3071